

Jaaynde pinal e kabaruji Fedde Bamtaare Pulaar e Muritani, yaldoore lewru kala

Yamiroore jaltugol t°20/PR mo 27 noowammbar 2006 – sosaa ko e 1980

Jodnde : Socogim PS 160-A |lowre geese : pulaar.org – iimeel : fooyrebamtaare@gmail.com

t°189

mee 2020
Coggu : 200 mb

Hooreejo caaktugol :
Bookara Aamadú Bah
22 09 40 33 / 46 96 19 58
bokarba@gmail.com

Hebbtinnaa ko to Muulirde Ngenndi (Imprimerie nationale – Nouakchott, Mauritanie)

**Daarti : Labbitingol
tagegol Aadama (2)**

“... nde geno yidi tagde Aadama (JKM) ndee, o lonngini leydi ndii, O wiyi dum “maa mi tag tagoore duumotoonde e dow maa, ina e ndeen tagoore dooftotoobe mi, ina e maabbe kadi wofoobe mi.”

hello 7

Koronaa hawii hanndiima !

“Makka, go’o koorka jurminiido”

Makka, ñalnde Aljumaa go’o koorka 1441 Hijriya, ine hawri e 24 abril 2020. Ñalnde heen kadi ko aljumaa hawri. Duum hadaani Kaaba, nokku bittatnoodo yimbe e sahaa kala, haa teenti e koorka e aljumaa ji, wiidnude. Makka noon heeroraaki dum hikka. Gure mawde winndere ndee, bittatnoodo yimbe (Pari, New York e godde) fof ko nii ciforii. Hol badbonijo oo ? Ko Koronaa wiris Covid-19, woni badbonijo oo, ndee tagoore nde timmaani hay kullel. Kanngel ari siftinde aadee en hay huunde ngonaani.

So tawii ko goonga, koronawiris hawii hanndiima aduna oo kala : hol miji-noodo leyde Orop de gannde mum en, e tippudi cafrirde mum mbayi yahrude yeeso nii fof, ina ndonkana mboros ? Hol miji-noodo leydi burndi heewde doole he aduna oo, ina bura boomaade e nguudoo ñawu haa soldateebi mum, ko ina tolnoo e teemedde teemedde, ina maayra no buubi nii he laana ndiyam ka njolnoo ? Hol miji-noodo wonde juulje ina eggajamaaji e jumaaji mum en, hijoore haytinee ?

Jokku hello 4

Pr Gurmo Loh :
**“Sariya amnistí 1993
rewaani laawol”**

● Go’o, sariya oo no lelniraa nii e hoore mum sellataa...

No o winndiraa nii, alaa ko ko o firti, sibu ko kewu mutanaa heen bonannde, wonaa bade... Sariya mutugol bonannde ine foti laabtude...

● Didi, warhoore nde haala mum haaletee ndee, jeyaa ko he warhooreejii di bonannde mum en mumtotaako...

Won e warhooreejii di bonannde mum mutotaa-ko to bannge laabi sariya winndere ndee lelni, di Muritani siifi, jabii : Denndaangal sariyaaji paatudi he piggal e leebtugol (tortiir); denndaangal sariyaaji paatudi he mumto-leñol, denndaangal sariyaaji paatudi he warhoore neddaagu, denndaangal nannire paatude e warhoore wolde, diidoo sariyaaji 4 biddi-yummaaji, yahdiji, paatudi e warhoore, bonannde mum en waawaa mutaneede.

● Tati, gaa gaa diidoo sariyaaji nay di bonannde mum en mumtotaako ina wadi ngonkaaji di bonannde mum en mumtotaako ...

**Bonangol rewbe
Hol nde dartotoo ?**

Ñalnde 25 lewru marsa 2020, suka debbo jahroowo e duubi 30 laaknaama doo he wuro Nuwaasoot to fotnoo joftude caggal nde ummitii Tiiginte, to nawanoo ngam « lig-goyaade » e dabbade « fedde nde wonaa laamu (ONG) ». Kono, balde 12 caggal dum, sofeer oto potnoodo artirde mo oo, nde wonde ko oon buri tuumeede, hollitoyi laamu wonde suka oo ko baraado saraaji Tiiginte, etee ko kanko saabii dum. Kajjata Umar Soh ko kam woni baraado oo, tawaa ko ina wadaa « ubboowel ceenel » lootaaka, juulaaka, wirnaaka...

Jokku hello 3

KAALDEN GOONGA
**“dañdo seeda siftor maa,
so hebbinii yejjittaa ma”**

Hello 5

Jokku hello 5

Alhajji Abuu Sammbooru Barka Iollirdo Tijjaani Aan

I- Ñaam-golluuje

Gorko biyeteedo Alhajji Abuu Sammbooru Barka walla mbiyen mo Alhajji Tijjaani Aan sankii ko ñalnde asset 14 lewru seedto(abriil) hitaande 2001, caggal nde wuuri duubi 46. Yumma makko wiyyetee ko Neene Alfaa Aali Jaara burdo anndireede Kummba Maaro Leñaan. Baaba makko ko Sammbooru Barka woni innde mum. Alhajji Tijjaani Aan ko kodda jinnaabe mum kadi ko Saajo nde tawnoo rewi ko e funeebe dido worbe : Alasan e Aluseyni.

So laabii ko golle moyé ngori ndimaagu, binngu moyáagu ko cufaaran, ndeke fotde kala guurdo ko gollaa-de, ko daranaade e dadanaade feewnu-de sahaa mum, ko daranaade e dada-naade feewnu-de yonta mo hawri oo. Ko duum wadi so neddo yontaama, ena haani naamnditaade hoore mum naamnde dido :

1- So mi wadaani jooni, hol nde mbadat-mi ?

2- Miin potdo wadde oo, so mi wadaani, hol badfanoowo mi?

Kondeen yiyannde ñardundewoni nde Alhajji Tijjaani Aan jogitinoo e nder nguurndam mum fof. O daddi faayndaare, o fawi heen fiñnde, o yoobii duwaaw, o ñaagii ballal Geno. Ofibi aadi hakkunde makko e leñol, aadi mo sewaani saka taya, aadi mo wudaani saka buuña haa ñalawma mo o aflinaa ñamo makko, haayre heedi hoore, wofnde wadaa koyde. O hirjini janje e gollal, o noddi dental, o eewnii ngootaagu Leñol, o daranii yellitaare Pinal, o dadanii e ko aldaa e lohre bamtaare Demngal.

Nde aadi timmi, Alla yidi mo, humpi-naani mo, eewnii mo to "Makkatal Mukarram", fawtoyaade doosgal joyabal diine men Lisslaam cubaado. O senii, o salliginii, ojuuli, o hucciti e "rawda" bur-naado winndere, o duwii, Alla jaabii. O

arti e ngenndi makko yummaari, e leydi makko Senegaal, o wadi mbayniigu makko haa timmi. O tinndi, o daari, o siftini, o softini. Ñalnde 14 lewru seedto maa mbiyen lewru abriil e hitaande 2001, o yalti aduna e nokku do wiyyetee Juunndu, sara Wuro Maadiiw, omo woppi hesniibe dido e sukaabe njee-nayo rewbe e worbe, en nder heen luuti gorko, innitiraado mo.

Banndiraabe, Alhajji Abuu Aan wuuri kadi woodii. O dalii ñaam-golluuje paayodinde, paarnorde, ñardude cudoanje daartol Leñol. Yo Alla yurmo mo, yafoo mo, wada toon fooforde makko, kanko e denndaangal maaybe juulbe.

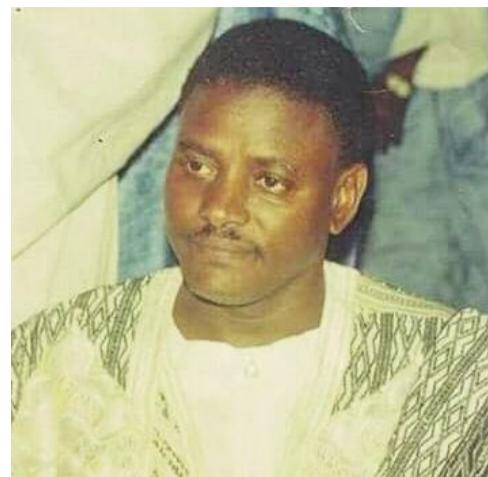
II - Eeraali

1) Eeraango Feewde e Leñol

Banndiraabe, ko adii fof ko duwanaade on. Maayde Tijjaani Aan ko baasal mawngal, ko ustaare mawnde wonande leñol ngol. Nde tawnoo hono Tijjaani en keewaani etee kadi mbeeëbaani, en cuniima, en ngoyii haa sadti. Kono paamen noon aduna oo dartaaki dootan e dee doo maayde. Ko o jokkoowo. Nguurndam leñol ngol ne kay dartotaa-ko doo, ko ko jokkata. Dum firti ko leñol ngol ena hatojina e sagataabe yarlitiibe, engol sokla ngenndiyankooibe saasbe e kala sahaa e kala nokku. Haade noon ngenndiyankaagal ko huunde tiidnde, nde weebaani, etee wonaa mo woni kala rokkatee dum, so en ndañii ngenndiyanke, tiidno-den e mum gila e nguurndam mum. Woto dalen haa maayde jola, heddo eden ngoya mo, eden cuno e maayde makko, eden kolla wonde eden njidnoo mo walla eden njotondirnoo e makko jotonndiral tiidngal. Haaloobe Pulaar mbiyi:

Lekki mbatirki duuletee ko gila ena woni soboyuru.

Won e woyoobe hannde Tijjaani Aan, meedaa jogaa e mum haaju. Won

wiyatnoobe ko o haalatnoo koo, ko bolle puuyde walla o wondi ko yidde tineede. Won e soodoobe hannde nate makko walla leppi makko, so kedinooma mo, etinooma faamde mo gila e nguurndam, buratnoo wadde faayienda.

So tawii noon ko sunii koo fof walla ko woyata koo fof, ko jooni faami ko wonnoo darnde Tijjaani, ko huunde hulbiinde. Kono mbele Alla, maayde Tijjaani Aan ndee wayla berde keewde e hakkillaaji keewdi. Hannde, ngenndiyankooibe fof gondo e dow laral leydi ndii, bone mum ko koreeji mum. Ko burbe badtaabe ngadotoo dadaade haa tiida ngam habaade dum e kala fannu. Ko been ngadotoo bonnitde dum e fawde e dow mum ellaaji hay di ngoodaani. Heewii do ngenndiyankooibe peri, njahi sabu bone koreeji mum. Woto mbelsindo-den haa beeel hora, heddo eden ngasa bulli e nder nehaande mum

2) Eeraango feewde e Ngenndiyankooibe

Sagataabe saasbe, wasorbe, tammbiibe gaawe, wakkiibe petelaaji, tambe silamaaji, habantoobe nguru, yellooibe pinal, hatanteebe suusbe, dada-niibe Ngenndi, bamtoobe demngal, Tijjaani Aan daldii on yeeweende e yee-leende. Yo Alla sukkan on ndee yolnde.

Heddi ko kikkondiree balabe, mbadon awo borjuuji, woto ngoppee sereendu. Beydee tiidnaare ndeke leñol mon ko pattamlamol, jobowol diminna. Tiidnodee haa bura ko benni.

Ngummo-dee e buubri, neertinee dandugal. Nganndee leñol ngol wonaa haaside etee engol hatojini e mon. Heen e mon ko dadiib, ko dariib no jullaaje sabu goonjinde wonde potal e ndimaagu ko e darnde ndañetee. Yoga e mon ko hooyniibe bamtaare tawi ngaldaa e yeddaare. Kono kadi ena woodi e mon haaloobe e nder salorjaaji buufdi ko mbadataa. Heewii darinoobe haa njiyaa, eerotonooibe haa nanaa, haa ndokkaa wutte ngenndiyankaagal, e yolnde hakkunde ndee tawtaa ena mofi payndaale godde, nawtirooje Leñol ngol caggal. Heewii jaganoobe hoolaare haa njoorto mawninaa, nduttii njamfii Leñol. Ena laabi, so won bamtoobe Leñol ngol, ena woodi bamtoobe ngol.

Ngenndiyankooibe Leñol am, yo maayde Tijjaani Aan won sabaabu jiyyondirale diisnondirale hakkunde mon. E hajju Gamaaji payngu(ñalnde 14 seedto 2002), hay gooto e mon woto njakku. Kawritee, njoododo-dee, lelon tuungorgal, ngal mbaydi e loowdi ngootiri, mbele ndokkon cobooyi garooji dii walla leñol ngol e kuubal, hoolaare nde wudataa saka buuña. Jikke leñol fof fawaama e mon, yo Alla wo ballo!

Banndiraabe, mbaynondirten ko e ndeedoo yimre, nde mbadno-den e dow Gorko Gamaaji, baban Faatimata Dikaajo, kodda Sammbooru Barka e Neene Alfaa Aali Jaara

Niaay Saydu Aamadu

OFFRE DEWLI

à partir du 3 avril 2019

L'offre n'inclut pas Thuraya, les îles et les satellites

Pour plus d'informations, contactez le service clientèle au 122

**AVEC CHINGUITEL,
LE MONDE EST À VOTRE PORTÉE**
Bénéficiez de minutes internationales
pour communiquer en toute liberté

35 Minutes
Valable 30 jours

390 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*35#

*590*035# ■■■

15 Minutes
Valable 15 jours

170 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*15#

*590*015# ■■■

5 Minutes
Valable 5 jours

60 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*5#

*590*05# ■■■

شقيق
Chinguitel
Membre du Groupe Engie

Bonannde feewde e rewbe, hol nde dartotoo ?

Ko duko duketeengo he nder aduna oo kala gila ko fooyi, haa oolel mum yettiima doo e nder leydi men dii duubii kala, dum yetti nii mbaadi kesiri potndi wiyeede « warkoyaagu feewde e rewbe ».

Nalnde 25 lewru marse 2020, suka debbo jahroovo e duubii 30 laaknaama doo he wuro Nuwaasoot to fotnoo joftude caggal nde ummitii Tiiginte, to o nawanoo ngam « lig-goyaade » e daabbaande « fedde nde wonaa laamu (ONG) ». Kono, balde 12 caggal dum, sofeer oto potnoodo artirde mo oo, nde wonde ko oon buri tuumeede, hollitoyi laamu wonde suka oo ko baraado saraaji Tiiginte, etee ko kanko saabii dum. Kajjata Umar Soh ko kam woni baraado oo, tawa ko ina wadfaa « ubboowel ceenel » lootaaka, juulaaka, wira-naaka, etee buri joodtoreede, ko janaado, walla nii mbiyen ndimaagu mum ina teettaa !

**Hol barhoore oo ? Ko sofeer oo tan ?
Won be o wondunoo ? Won nelbe mo ?**

Ko waawi heen wonde fof, mbede naamnii on mbele aadee cooraado fittaandu, loowaado hakkiille ina waawi defaade fittaandu jambureewu, dawatnoondu yiylaade ko dañi, wuura heen, heabitoo heen jiknaabe mum ? Dum dee ina haawnii ! Haala kaa joofaani, inan e juude laamu, beeli njowii ko e losko ngo sanndarmori Tiiginte ummanii ngoo.

Ko adii njeñtudi ngoodoon losko, addani en mijaade mbele laamu kam fotaani e oo sahaa yuurnitaade sariyaji mum, naatna sariya kee-riido, baawdo huubtordinde cadeele de rewbe kawrata, falanoobe duum. Duum ina jojji hannde, sabu eden nganndi he lewru marse 2013, warngo Pennda Sogo e warngo cukalel dewel godngel, inan kedditi tawo e hakkillaaji men, sabu bonannde hannde nde fillii tan koko benni koo. Widtooji pelle daraniide jojande aadee kollitii, he hitaande 2015, wonde 122 suka debbo njanaama, ndimaagu mum

Fooyre Bamtaare

Hooreejo caaktugol

Bookara Aamadu Bah
bokarba@gmail.com

Winndoobe :

Aamadu Malal Gey
Njaay Saydu Aamadu
Jibriil Muusaa Joop
Malal Sammba Gise
Gelaajo
Muttaar Bah

Njaru : 20 MRU... 500 FCFA...
\$1.50... €1

Lowre enternet : pulaar.org
fooyre_bamtaare@yahoo.fr

teettaa, heen 108 ko cukalon ndewon tokoson kon ngalaa do kefii. Hay so tawii nii, he nder renndo sahaaji kala mborosaaji bondi ina peeña heen, hono dumfoo kam diwtii aada, maa mbiyaa bonannde mum tolniima hannde do koronawiris tolhanii aduna oo kala.

Ko dum wadi nguu ñabbu ina foti yiylaneede safaraa tolniido he bonannde mum, dum ina foti jeyeede e haajuji juubbule dowla (Parlament, Gowornama e Naawirde), hay so tawii anniya men wonaa wagginde de yo de ngartir sariya "wari watee", sariya bawdo yetteede kala yo addan wadoobe diin bonanndeji mijaade kiisgol kuuge padtude dum en.

Ina teskaa hannde leefre ñaawirde men walla kam fotbe gaddaade ciinugol kuuge (a wayrat neddo ina wiyye ñaawaama yo dumbe kaaddi nguurndam mum tan, haa pottaa e mum he mbedda ina yaha haaju mum). Hol ko saabii dum ? Ina joodtoraa ngudu mbiyeteengu hedam-heedaagu, banndam-banndaagu, buuñgol ñaawoobe, yaañorde tiifde (*juude juutde*) koko naati e ñaawirde men, saka noon so tawii kulol Alla nattii heewde.

Hare habeteende ndee wonaa hare rewbe tan, ko nde hare kala aadee jiddo nuundal, daraniido jojjande aadee. Kono kadi ko hare winndere ndee kala, sabu kala ko memi debbo e jookli aduna oo, ko rewbe fof memaa, kadi, ko innama aadee hoynaa.

Leydi Muritani ina foti wadture e dum hakkiille tawde wonii ko huunde nde anndanooka ndeen e nder renndooji ley Yi men kala, ina foti woyde en, sabu so tawii a wiyyat "damal galle koddiido maa ina tunwi, yo a taw ngal maa ngal ina laabi".

Maamuudu Haaruuna Joop

**Fedde Bamtaare Pulaar he
Muritani (FBPM) kam e Fooyre
Bamtaare ine nduwano Umar
Mammadu Soh tergal Fedde ndee,
kam e koreeji mum kala, sabu sankaa
sankaa biyum debbo, hono Kajjata
Umar Soh, mo haala mum haalaa
doo oo.**

Yo Alla yurmo mo, yaafuu mo,
haarna mo Aljanna. Yo Alla suurt
warkoyeebe bee, haa laawol Alla
rewnee dow mum en. Oo sunu o
renndi dum ko e Fedde ndee e
kuubal mum, ko e muuyaabe
goonga kala o renndi dum.

DUWAAWU

Yiilirde Catal Fedde Bamtaare
Pulaar to Kayhaydi kam e
denndaangal terde Catal FBPM
Kayhaydi ina nduwano musiddu
mum en, biy-yummum en UMAR
MAMMADU SOH, tergal catal ngal,
sabu sankaa biyum KARJATA
UMAR SOH, cankiido ñalnde 25
marse 2020.

Yo Alla yurmo mo, yaafuu mo,
haarna mo Aljanna, kanko e
maaybe juulbe fof.

Aamiin

3,5 miliyon m^2 leydi ndookkaama e ciltirdi laamu Asiis

Nalnde 22 abril 2020, lowre enternet Al-akhbar yaltinii njeñtudi widto wiyyi wadii, faatungo he juurnitagol ebbaaade sariya dokkoje leydi (teereeji), de laamu Muhammed wul Abdel Asiis yettuno he hitaande mum sakkitiinde. Be mbiyi be tawii e ngu rokki fotde miliyonjaati tati e feccere meeteer kaaree (3,5 miliyon m^2) nder wilaaya Nuwaasoot, tawi rokkaa dum ko dente 18, ko jiidaa e ujunnaaje ha (capande ujunnaaje m^2) leydi dokkaade he diiwanuuji goddi Muritani.

Buri haawde be, ko won e dente dokkaade leydi (tereqaaji), tawi ko dente cosaade ko buraani jonte seeda, ko wayi no 'Mauriperle' kam e otel biyeteedo "Ocean Resort". Ine wadi kadi heen dente dokkaade laabi keewdi tawi ko e nder Nuwaasoot, ko wayi no « Béton et Briques » walla « Etablissement mauritanien de fabrication des fibres ». Ine e rokkaabe bee inde godde baade no « Produits Alimentaires SA », « Oasis Atlantic », « Rouge pour le Tourisme » « ASA investissement », « Chinguitty Aluminium », « Hôtel du Repos », « Maurilait » ekn. Kuubal ko rokkaa e dii duubii didi cakkitiidi laamu Asiis wonii hedde 20 000 ha, tawi ko buri heen heewde ko e Nuwaasoot e Tararsa. Be mbiyi kuubal ko rokkaa e hitaande sakkitiinde laamu Asiis, ina waawi hodnude fotde 15 000 galle !

Dumdoon noon, ma a taw ari tan ko teenjinde ko yimbe heewde teskii e balde cakkitiide laamu Abdel Asiis, so keewgol dekereeji yettaadi, dokkoji leydi walla jamirooje awo, wallatan nii toddtoodi jagge laamu. O waanoo ko no jiroodo nii, kono jooni kam, so tawii ko haalaa koo ina woodi, eden mbaawi wiyye o wonnoo tigi ko e jiiraade.

Huunde e dokke de Al akhabar limti dee :

- Dental biyeteengal Ocean Resort, cosangal ñalnde 28/01/2019 rokkaama 10 ha ñalnde 17/07/2019 (dekere mo tj149);

- Dental biyeteengal Mauriperle, cosangal ñalnde 26/04/2019 rokkaama 3 ha ñalnde e ndeen hitaande woitere (dekere mo tj 175);

- Dental biyeteengal Béton et Briques, rokkaama laabi didi 3 ha (of hawri 6 ha) e hitaande 2018 e 2019 (dekereeji tj 165 e 175);

- Dental biyeteengal Etablissement mauritanien de fabrication des fibres, rokkaama laabi didi e hitaande 2018 e 2019;

- Dental biyeteengal Elite Agro, rokkaama 150 ha ñalnde 08/04/2019 (dekere tj 62). Dee dokke fof ko he Nuwaasoot, jeegom gadane dee ko he Nuwaasoot hirnaange (do leydi buri tiidde doo), cakkital ngal ko he Nuwaasoot worgo.

FB

Dognugol kaalisaaaji balle gujjaadi

E tuugnaade he kabaruji caaktaadi e jaaynde ine wiyye Financial Afrik, widto wiyyeengo « kappagol hoohoobe balle ummortode caggal leydi » tawi wadi dum ko haralleebé ko faati faggudu, gollondiroobe he Booñ winndereejo (Bank Moñjaal), feeñninii wonde hedde 5% balle de Bank Moñjaal wallitti won 22 leydi koko forlaa faatinaa e desorde cuudiide. Muritani, Mali, e Burkina Faso ine njeyaa he deen leyde. Widto ngoo toddii ko daawal 1990-2010.

Wonande Muritani widto ngoo feeñninii eggingol kaalis tolningole 182 miliyon dolaar (hedde 62 miliyar ugiyya booydo oo), tawi eggini dum ko hoohoobe leydi ndii, feewde e desorde kaalisaaaji niibbe. Oon kaalis faatkaa ko he balle ummoriide caggal leydi.

Kaalis daaftaado Muritani feewde cuudirde kaalis gujjaado buri heewde e kaalis gujjaado ummoriido Mali (160 miliyon dolaar), Burkinaa (120 miliyon dolaar, e Gine Bisaawo (24 miliyon dolaar) oo).

Hay gooto humpanooka wonde huunde e ardiibe leyde men ina ngujja kaalis leydi ndii, kaalis men enen fof, ine mooftaya caggal leydi. Kono ngooodoo widto suurtii seeda e golle maabbe bonde dee. Ko woni e lahal kala maa juude njiyu.

FB

Koronawiris hawaii hanndiima !

Koronawiris ko konngol jaajngol e hitaande 2020 ndee. So hitaande hesere dariima ina heewi ko yimbe nduwondirta « yo hitaande ndee ardu en malu e cellal e Yellitaare ». En nganndaa hikka, mbele e darorde mayre mbar en njaabanaama. Wadi en wiye noon ko tuggi lewru saawiye 2020 feewde jooni, aduna oo fof yerbii sabu ñawu ndaab-ndaabtondiroowu biyeteengu Covid-19, lollirngu koronaa.

Hol ko woni Covid-19 ?

Covid-19 korona annomini kono "durmo" nii walla mañbo, tuubakoobé mbiyi : "grippe" sabu joomum heewi ko faaweede, dojja dojjo yoorngu ngo aldaa e kaakte, beccemum muusa, foofaango sadta. Deen maale fof noon ko caggal nde ñawu nguu fuddii hebindaa-de mo sellaani oo. Ko adii diidoo peeñdi noon, alaa ko joomum hollirta tigi rigi kono so tawii neddo inawuuri he sato do ñawngu nguu teskaa, omo foti, ko yaaccii, loskoyde balndu makko to doktoor.

Hol ko saabii koronaa ?

Saabii koronaaawiris 2019 ko mboros ganndiraado « covid-19 ». Eden ceernda noon mborosaaji, mboros mo anndubé mbiyata "bakteri" (bactérie) e mboros mo be mbiyata "wiris" (virus). Caabotodo koronaa oo jeyaa ko he wi-risaaji. Bakteri kam safaraa mum ina woodaa sabu antibiotikaaji (antibiotiques) ina haboo dum. Wiris noon ina sadti foolde, woodi tan ko ledde kabootode maale mum : paawle dee, dojjo ngoo, caftugol foofaandu nduu... So odon teskii hannde, safaraa koronaa ganndaado tan ko suraade, suumde hunuko e kine ngam falaade raaborraabo ngoo, soodaade dañaa e wallitde joomum so ñawu nguu hebindiima dum : newnande dum foofaandu mum haa nde seerti heen kala. Alaa safaraa koronaa kebtinaado woodi tawo. Ko ganndo gooto, lollirdo Didier Raoul

Jumaa Makka (Kaaba) ñalnde aljumaa go'o lewru koorka (24 abriil 2020) : hay neddo !

fuddii wasiyaade kuutoragol kolorokin (safaara pali), kono duum suwaafaa-mondireede tawo, hay so tawii noon won wiye njaribiima duum, ndañii heen yitere moy'ere (Senegaal).

Iwdi ñawu ngu

uNgu adii feeñde ko leydi Siin e wuro wiyeetengo Wuhan. Ñaldfi guldfi, heewbe keddiima heen. Ina tuumaa ñawu nguu ummorii aadee ko e kullon ladde didon : wilwilnde e « panngolen » (annama yeendu nii), kullon kon tebbuuli mum en korsinaa to Siin. Jehre heeriinde do teewu mbarakon ladde njeyetee ina e wuro hee, ndeen ko uddaande e oodoo sahaa ! Won ko Hooreejo leydi Amerik, hono Donald Trump, fuddii feññinde, so wiye « mboros oo ko nehaado, ko leydi Siin aaynii dum headuna oo, teenzi noon e leydi Amerik », dum yimbe njortaaki heen tawo, kiisii kaan haala ko luural leydi Amerik e Siin burngal baartaade to bannge faggudu (pompondiral), sabu ina laabi hannde, e nder aduna oo kala, Siin koko hoonii e dow Amerik e yoga fannuji (faggudu, karallaagal, fiyakuji renndo, safaruaji, jawdi kaalis ekn....).

Leydeeke keewde njaayaama hannde ñawu nguu, kono maa mbiyaa to ngu umminoo too, ngu hanndaama toon law, tawi noon he nder won leydeele Orop e to Amerik, ngu rebii toon no feewi haa pittaali keewdi mboomii heen.

Hono nguun ñawu ndaaboowu taccungo keeri leydeele wayri yiyeede ko e kitaale 1920 to Orop, lollirngu « peste », mboomnoongu ko buri 40 000 aadee, hay so dum yettaaki en gaa he Afrik, eden nganndi "peste bovine", kono nguun ñawu njanoowu he jawdi, fulbe mbiyata dum ko "caaru", ina seerti e "peste" janoo wo he yimbe oo.

Korona yettiima en doo e Afrik tawde alaa do heddi, yero dañbo : Afrik Worgo ngu yoobiima toon fotde 58 aadee, Senegaal yimbe 7, Mali yimbe 5 ekn... kono duum waddetaake e bonannde ñawngu he nder leyde Orop walla won deen he Amerik.

Batte Covid-19 he winndere ndee

Batte ñawu nguu he aduna hee ina heewii bonannde. Hannde (26/4/2020) ngu yoobiima ko buri 200 000 aadee he winndere ndee. Tengiti ngal dow, leydi Amerik heewii maaybe (50 000 hannde), kadi, ko haawnii heen koo, ko baleebé Amerik buri maayde heen, huunde fennoore jeyengal jaajngal kollittunoongal wonde ñawu nguu buri yaawrande ko guri bodeeji.

Kono mbiyen tan batte dee buri bonde ko e ngurndam yimbe bee e faggudu aduna oo. Curagol yimbe yeñcintunoobe he nokkuuji mum en, addanii gollordi keewdi dartinde golle, dum addani gollotoobe bee nattude gollaade, golle beydii sadtude he nder

leyde dee kala. So en yettii yero tan tawi en ngoddo yaani, doo he Muritani, yoga e sosiyeteiji uddii, sarwisaaji laamu ina cadti yettaade, wuurnoobe e ndoolon mum en, so wonaa ngolli ñamatataa (fitiram golleebe, restoraaji, yeeyoobe ko wonaa nguura, jehe...). Dum jibinta ko heege, saaboo murtooji he won leyde (Afrik Worgo) tawde gooto e sep-patnoobe bee wiyi jaaynoobe bee "koronaa wara min, burani-min heege wara min". PAM (Tuugnorgal Nguura Winndere) ina hiisoo hannde fuddiibe heydude he aduna hee caggal ñawu koronaa tolniima e 130 miliyon aadee tawta 136 miliyon duuminoobe he magge bee.

E fannuji goddi, kala ko yowitii e jaande e pinol koko dartii : ekkolaaji e dudu jaabi-haadтирde uddii, jumaaji nattii juuleede, nokkuuji beytordi e pijirlooji pine (nokkuuji fuku bal, sine-maaji, galleji pine ekn...) haala mum en haaletaake, kono eden teskoo diin nokkuuji kala ko nokkuuji di yimbe heewbe nguurnoo sabu dañal ummo-toongal heen.

Uddo keeri hakkunde leydeele, alaa ndi dacci, alaa ko naatata, alaa ko yaltata, gila e yimbe haa e marsandiis e kuutirde karalleeje telbinii yoga e golle ballittunoode bamtaare leydeele doofole dee. Ina jeyaa hannde kadi e ngoy'a men, uddo hakkunde diwanuji leydi Muritani sabu yah-ngarta gollotoobe sarwisaaji laamu, julaabe, yiiloobe ebbooji nder leydi, jom soklaaji en elaa-morgo leydi... fof dartiima.

Cofte keewde adunayankooje pañbaama walla nii kaaytaama (fuku koyde, cofte balli, batuuji mawdi hakkunde dowlaaji ekn), to bannge politigi gede fof ko jowaade, dingire politigi ko eggade maa mbiya hannde laamiibe ngalaa luulndiibe, ma a taw ko "ko buri sasa yanii e woyndu". Hay woytortunoobe wadi dum en yubbinde wooteeji ko mbele ina kormoo doosde leydi mum en, njubbiniwooteeji "kersiniidi" tawde wonii ko buri heewde e besngu hee nootitaaki heen (Mali e Gine), mbar nii diin wooteeji ina ndagii ?

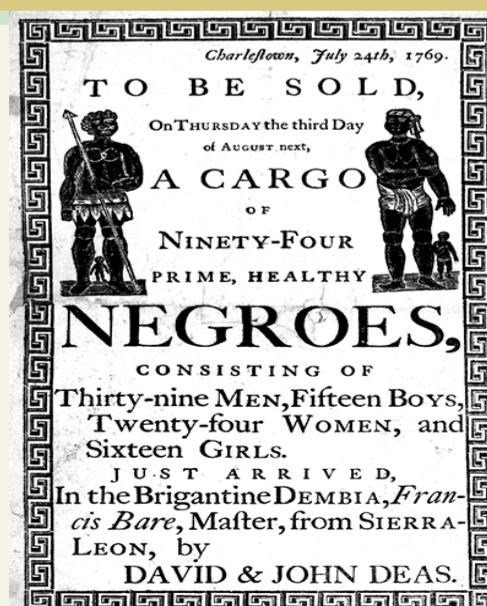
So tawii goonga haalaama, koronawiris, hay so tawii yiyoatako, memotaako, sabu pamdugol mum, hawaii hanndiima aduna oo kala : hol mijinoodo wonde leyde Orop de gannde mum en, e tippudi cafrirde mum mbayi yahrude yeeso nii fof, ina ndonkana mboros ? Hol mijinoodo leydi burndi heewde doole he aduna oo, ina bura boomaade e nguudoo ñawu haa soldateefbemum, ko ina tolnoo e teemedde teemedde, ina maayra no buubi nii he laana ndiyam ka njolnoo ? Hol mijinoodo wonde juulbe ina eggajamaaji e jumaaji mum en, hijjoore haytinee ? Dum holliitii tan wonde doole tago nganndodtaako, ganndal fof e yahrude yeeso, won ko heddora. Amerik ina foti faamde doole ko lubal tan, kadi gannde ko beñondirde, aadee fof ne kay ina foti dum faamde mbele toowal ngal Alla waawi rokkude dum fof ina wadfa heen yankinaare, mijtoo no feewi wasiya Nelson Manndelaa : "...yankinaare jeyaa ko e bure aadee, so neddo wonii jankiniido, hollirii yimbe bee wonde buraaani dum en, ko ndeen be kormotoo mo, korsina mo".

Maamuudu Haaruuna loob

1 abriil 1802 : won siftorooobe

Ko oon ñalawma, laamdo mo Faraysenaabe paarnortoo hannde, ganndiraado Napoleon Bonaparte, neldunoo konu ngu 3 410 neddo, umminoo wuro Brest (Farayse) ine tiindii Gadelup ngam artirde toon njiyaagu. Duum ko caggal nde o eeli laambé Orop, o jiimi Misra.

Rewi heen ko wolde yii'iire, do koonkoobe baleebé waabe no Iñaas (Ignace, jibinaado to Gadelup) e kolonel Delgeres (Delgres, jibinaado to Martinik), e ballal gadelupnaabe ndartii dartagol joodngol, fotde lewru, ko ina tolnoo e 4 000 koninke be Napoleon Bonaparte neldunoo

toon ngam artirde njiyaagu, e gardagol senerooji di njaj-njajtaani warde ko ine tolnoo e 6 000 gadelupnaajo, hakkunde maaybe e wolde, wadaabe yargo, fellaaabe e taccinaabe. Ujunnaaje jeegom (6 000) ndeen to Gadelup, ko 6% yimbe hodnoobe toon.

He tonngode Fooyre Bamtaare paade, maa en naat he daartol oo nokku, daartol duude Antiiy, ngol waawa seerndeede e daartol Afrik. Antiiy do taaniraabe men dhaabe Afrik ciibaa, njiydinaa, lorlaa kaadtudi lorla. Been yoga mum en dhaaraabe cukaagu, wodbe daayaabe gila entaaka, be warñeende mum en e yii'am mum en mahraa dañal tuubakoobe Amerik e Orop.

Fooyre Bamtaare

Pr Gurmo Loh e pirtugol sariya amnistri 1993

Jaaynde wiyyeteende Kassataya jokkondirii e Porfesee Gurmo Loh, karaalo ko faati he sariya ngam yeewtiide e mum hafeere sariya yettanoodo he Suudu sardi ñalnde 29 mee 1993 ngam yaafaade warkoyeebe, haa teenyi noon e warnoobe koninkooße baleebe nder tuddule konu Muritani e kitaale 1990-1991. Gurmo Loh hollitii heen hol no oon sariya arduuno e hol no o waawi firtireede ngam daabude ñaawoore yimbe warnoobe koye e diin duubii 1989-1991.

E wiyye makko :

Addi dum ko yidnoode laamu Maawiya yejjitinde winndere ndee bonanndeji e sahaa mo leyde keewde njaabani ko wiyyeteed demokaraasi koo, haa teenyi noon e leyde Afrik. Laamu nguu rewri e depiteeji, haa teenyi won diin depiteeji baleebe ngam lelnude oon sariya e hitaande 1993, caggal nde haralleebi sariya Maawiya lelni mo, maa mbiyaa nii he nder suudaare.

Sariya oo diidi didi. To bannge laabi sariya dum alaa ko firti. Tee sariya oo yaafii ko kewuuji badnoodi. Alaa fof do wiyya e makko ko warngooji dii, ko warhoore mumto-leñol dii njaafaa. Dum noon sariya oo no winndira nii, ñaawoovo jom hakkille fof waawaa jaggirde dum no sariya nii, sibu "kewuuji" mbaawaa mumtaneede bonannde, mumtatee bonannde ko bade, ko gede kewde, tee ceen bade, ine poti limteede haa laabta. Ine foti haaleede, bonannde mumteende ndee ine foti inneede, haa anndee haalaabta holi kayre. Dum noon oodoo sariya alaa fof do feeñi he mum ko mumtatee bonannde koo ko woni.

Sariya oo sellaani, alaa kiima, owonaa "walaabal". E sifaaji didi fof o sellaani :

Go'o : lelngo sariya kaa e hoore mum

No sariya kaa o winndiraa nii. Sariya jogotoo faayiida ko maa firta huunde. Oo sariya alaa ko firti. Sibu so neddo yidii siynude sariya ko maa lelngo mum jogoo mbaadi mbaawndi siynaade. So neddo wiyyi mumtii bonannde kewu, maa o haala hol ndeen bonannde. Doo noon, so a wiyyaani hol ndeen bonannde ? A waawaa jaabaade sibu ko mumtatee koo feeñaani heen. Dum noon, a anndataa mo bonannde ndee saka mumtaa nde. Sariya mumtugol bonannde ine foti laabtude.

Didi : Warhooreeji di bonannde mum en mumtotaako.

Doo kadi buri bonde. Sibu won e bonanndeji di mumtotaako. Won e warhooreeji di mumtotaako to bannge laabi sariya winndere ndee lelni, di Muritani siifi jabii dum en. Denndaangal sariyaaji paatudi he piggal e leebtugol (tortiir) ; denndaangal sariyaaji paatudi he mumto-leñol, denndaangal sariyaaji paatudi he warhoore neddaagu, denndaangal nanondire paatude e warhoore wolde, diidoo sariyaaji 4 biddi-yummaaji, yahdiji, paatudi e warhoore, bonannde mum en waawaa mumtaneede.

Tati : Ngonkaaji di mbaawaa mumtaneede bonannde :

Mi beeydaa heen, gaa gaa diidoo sariyaaji nay di bonannde mum en mumtotaako (warhoore piggal, war-

Sariya mo tonngooode 93-23 ñalnde 14 suwej 1993

Kuulal 1 : Mumtugol bonannde timmungol rok-kaama:

1) terde doole ndeenka e kisal njabfunoode laawol hakkunde 1 saawyee 1989 e 18 abril 1992, jaabfunogol e kewkewe badnoode nder doole ndeenka e kisal caabiide bade konuyeeje e ndoolndoolaagu.

2) biibbe leydi Muritani yaabfunoobe laawol caggal bade konuyeeje e ndoolndoolaagu e kulbingol badnoode e oon sahaa gooto.

Kuulal 2 : kala wullitango, kala kuufal walla dokimaa anket paatudo e oon mudda toddiingo neddo jeyaado e mumtanaabe bonannde bee, ko ko joñetee, alaa ko jibinta.

Kuulal 3 : Oodoo sariya maa saaktire feere heño-raande, siyniree no sariya dowla, nder Jaaynde laawdinaande Denndaandi Lislameeri Muritani.

hoore mumto-leñol, warhoore wolde, warhoore neddaagu), ina wadi ngnokaaji di mbaawaa mumtaneede bonannde : so tawii ko warhoore jokkudo, dogoowo mo dartaaki : eden mbaawi mumtude bonannde warhoore baddo. So mi warii ma jooni, sariya ina waawi wooteede, mumta bonannde warngoo ndee. Dumdo ko badal dottangal e sahaa, sibu a maayii, gasii. Jooni noon hiiso ko mi majjindo ma ! Mi waraani ma, ko mi dahdo ma, majjin-maa-mi. Ko a majjudo, yimbe nganndaa to ngn-daa. Hay gooto waawaa mumtude ndee bonannde majjugol, sibu ko warhoore dogoowo mo suwaajoo fof, doon do a yiyyaaka ada maayi, tenre maa yiyyaaka, haa yimbe laabbee ko aan tigi woni doon. Hay gooto waawaa mumtande majjindo ma oo bonannde ndee. Doo, wonaa tolno bonannde ndee hiisetee no warhooreeji bennudi diya nii (warhoore aadee, warhoore mumto-leñol, warhoore piggal...), doo ko sifaa no gollal ngal wayi nii ñaawetee. Biyado majjii, ko majjudo doon do tenre joomum yiyyaaka tawo, walla o yiyyaaka omo wuuri. Ndaa, koninkooibe haaleeteebee bee, wiyyetebee bonannde mbadaa ndee mumtaama bee, hay gooto meedaani tawo seedaade gooto e mum en gila ndeen, hay gooto seedaaki do be ngubbaa. Dum noon, ko bonannde nde mumtotaako e oo sahaa, sibu ko nde dogoore nde dartaaki tawo. Denndaangal be be ngonnoo he njiimaandi mum en, woni mawbe be be ngonnoo he yamiroore mum en njadjet bee, bee fof ñaawirtee ko wadbe warhoore majjingol, sibu be ngonnoo ko he njiimaandi mabbe, nde be cakkittii yiyeede ndee. Bayde tan be kaalaani do be ngoni, bonannde mabbe ndee waawaa mumteede.

Nalnde sariya oo wootetee ndee (29 mee 1993), idiihe seppude ko yimbe jogiibe he majjuube bee hakke. Yimbe naamnotonoobe ñaawoore warbe koye bee, kono kadi, e oon sahaa doole luulndo (e oon sahaa ko UFD/ère nouvelle wonnoo) yubbinnoongo seppooji yeoso Suudu Sardi. Yimbe ine keewi yejjitde dum. Odon mbaawi naamnoyaade dum fedde hesniibe, be nganndu-daa ko Kajjata Maalik Jallo, Lalla Ayse en, kisindoo dum en. Maa be kaalan on fof no yahrunoo. Ko depiteeji baleebe nulaa e oon sahaa ngam hujjikinaade. Bee ngullaama ñalnde heen yeoso Asaambale ngenndi doo. Ko ndeen woni go'o nde delegasiyon mawdo weewuji e pelle ballittunoode dum en, ari Pari (mi hebii teddungal jaabbaade be toon) ngam tawtreede Batu Vienne paatungu e warhoore neddaagu, warhoore mumto-leñol kam e ndeenka jojjande aadee. Ko ndeen woni go'o ko deen pelle ina danno ngam hollitde ko kewnoo e Muritani koo, hono ko baleebe mbadaa koo. Min mbadji goomu, min njabbi be, min kebli be haa be mbaawi bennude Genève.

Laamu hannde nguu wadaani hay huunde tawo, kono e laamu Siidi wul Sheek Abdallaahi, diisnondiral wadanooma, tobbé garooje dee kawraa heen :

1. Heftinde darnde laamu Muritani, heftina warhoore neddaagu wadii, warhoore mumto-leñol wadii.
2. Laamu Muritani jaabaa dum, heftina warhoore ndee
3. Hunoo ummanaade silsil ñaawoore nuundal kam e goonga.

Ko doon yahretenoo, booyaani kuudetaa Abdel Asiis ari dergiti fof. Won wiyye gede dee ine njokkondiri. Ko famdi fof huunde e koninkooibe bee njeyama e kuudetaa hee ngam dartinde ko fuddanoo koo.

Haala Gurmo Abdul Loh || Binnditagol Fooyre Bamtaare

KAALDEN GOONGA

Pulaar ene wiya, « dañdo seeda siftor maa, so hebbini yejjittaa ma ». Wadde ma a taw mo ndañdaa e mum haaju ngeg-daa dabbittde dum ballal, ene haani, so a tinii haaju mo dañi, mbaasaa fadde haa noddu maa. Sikke alaa, eden ciftora e wootere e jime Mammadu Sammba Joob lollirdo Murtudo (yo Alla ñuuban mo), do o wiynoo « Politik fuutankoobe ko pobbee, poppee, pokkitee ». Miin kam e famdude ganndal, pinal e humpito, mi sikkiino ko wadoobe politik fof o haaldatnood. Taw-mi ndeke, wonaa kambe fof.

Haa booyi cikku-mi ko fuutankoobe e koye mumen o yidnoo wiyye paamataa, nganndaa ko nafata dumen, sabu hitaande fof ko fuuntiraabe « ndahee dum kaalon haala amen, so min laamiima kebon haa heewa, be nduttoo be dunngoo no fahbe nanbe ko kaajaaka ». Nde mijjii-mi mijjii-mi, taw-mi ko mi juumdo. Alla wadi, jooni kam, deñ-mi yenaneede, sabu gaynaako meedii wiyye, « kala ko njamminaam, mi yiyyat, saka ko cedorinoo-mi yiyyat am ».

Sikke alaa, oodoo rafi koronaa jilliido aduna oo, sifinii en ko Pulaar wiynoo, « mbaawataa seerndude gido e gaño, ko nde ndañ-daa cadeele ». Hannde noon cadeele peeñanii fuutankoobe e mbaydiji didi haa di kebi tati :

• Mbaydi ngadanndi ndii, ko rafi daaboowo arii, ko buri heewde e fuutankoobe koko ndonki faamde dum, haa addani dumen salaade rewde tiindinoje biyaade dee, woni reentaade kala ko ngaadorinoo wadde (yahondirde hakkunde gure, salmondirirde juude, wadde dente e nder yanngeesi e kewuuji goddi, siryude, haaktaade walla ñittaade do welaa fof e no weliraa fof, ekn...)

• Mbaydi didabiri ndii, ko aratnoobe e mabbe ene dabba wootaneede mbele laamoo fof, koko ndung-tii, ene mubbi gite, ene cukkinoppi, mbayi no tinaani ko geey oo diirata koo.

Ko dum inta aanniinde. Wadde kay ko Murtudo wiynoo koo, ko goonga, wonde « Polotigi, ko pene tigi ». So tawii wonaano duum kay, aratnoobe dabbirde fuutankoobe wootaneede bee ene poti faamde, hay so kaalanaaka, wonde dannga yummum Hammaa Yeroowel koko yoolii, wadde yo wad mut-cuppet yaltina. So tawii kadi duddu ene moccatnoo deedi yuufooji, yo wad ko doomtinta ndu mum.

E ko cikku-den, dawriyankoobe men ene njogii hannde liggey dokkoowo dumen fartanje ann-dinde en wonaa e fuuntude en be ngonnoo. So en mbiyii dawriyankoobe noon, ko be luulndo ebe lannda laamu fof. Sabu ko kambe fof ngarata wiyye ko be banndiraabe men « tee neddo ko banndum », wadde yo en ngoontan be. Ndeke, ene gasa tawa so en mballii be haa be nokkii, gooto e mabbe fof wadata ko e hunuko. Ko Alla nii anndi, mbele so hunuko koo heewii, maa joom mum siftor en. Doon ko naamnal.

En mbiyaa woto be calmite hankadi, so be calminii en, kono eko cikku-den, gila dee cadeele koronaa njoli, ebe potnoo daraade kam e diidoo fannuji tati :

• Waajaade fuutankoobe nde dowtotoo jamiroje safroobe bee ndokki dee (be mbaasa yirude dum no ko mijjooji laamu nguu be luulndii nguu);

• Naagaade laamu nde daddata peeje no hoybiranri fuutankoobe nguurndam mumen, mbele ndaña no muñorii ;

• Renndinde kaalisaji be mbadiratnoo kampaanii dii be nelda burbe tampude bee, mbele ndaña no poofiri.

En ñaawaani hay gooto, cikku-den tan ko so tawii en kaaldii goonga, ko Pulaar haali koo ene goongdi, so wiyye : « so innde neddo nanaama he weendu, nde ndu hori fof, yo teppere mum tawe doon »

Malal Sammba GISE

Bowlol dow njiimaadi

Neesu faatoraangu hattan ñawndude cadeele nguurndam mum ko neesu nuskoowu.

Neesu cubingu mußbude gite mum e cadeele mum yummaje ko neesu pidaangu.

Neesu yoyintoongu doosde mum ko neesu fekkorngu.

Ko woodi koo ko neesu mbiyeteengu Oropiyankeewu, neesu hirnaangeyankeewu, hono no teeminande didi laamu ngaluyankeewu cehiri ngu, ngu hattanaani ñawndude cadeele didi mawnasde de nguurndam maggu jibini : sadeende liggam-miskinaagu e sadeende njiimaadi; haa so o noddama e ñaawirgo "hakkille" walla e ñaawirgo "ngaandeeri", oo Orop maa joko mbaasndoolu hujjikinaade; etee, omo bëydi haa jooni moggingaade cagal nguu naafigaagu wasdfungu haa o nattii jogaade fartanje waawde fuuntude.

Orop hillantaako

Ina wayi no ko dum teskuya ka fewjiyan-koobe Ameriknaabe ñohata to les.

Dum e hoore mum bonaani.

Woni bone oo ko Orop waawaa hillaneede, wonaa to badte neddaagu, wonaa to badte diinaagu.

Ehannde oo ina tawee wonde, wonaa tan didde Oropoeje mbaawi fawde kuuge, kono ngoo wullitaango ko winndereyankeewo iwngoo e capande limtinde miliyonjaaji aadeebe dartoobi wonde ñaa-woobe, nder mbunndi njiyaagu mumen.

Ina waawi wareede to Endosiin, torlee to Madagaskaar, dummbee to Afrik Galeewo, hiibee to Aantiy. Honaabe nganndii hanti ina njogii e honiweebe mumen burorde. Be nganndii wonde "laambe" mabbe penat.

Wadde laambe bee ko doofolbe.

Nde tawnoo hannde naamndaa-mi ko haalde njiimaadi e neesu, njaabanen fe-naande maamaare huufnde keddiide dee kala.

Njiimaadi e Neesu ?

Kiite burde yaajde he ndee tobbere ko wonde nuundo-daaaydo nguu naafigaagu huubnunu, yoyanngu junnitde gaggaaji dii ngam waawde dagnude ñawnde basde de be podanta di dee.

Dum nde ñawndaa haa gasi, mido jaibi wonde wadduude neesuuji ceertudi yo

Dum artata ko wiye wonde ko jojji doo koo ko labbinde jiyle, heelfinde mijooji, saasnude nande, ngam jaabtaade no laabiri laabndal jaambural gadanal ngal: hol ko woni njiimaadi e nder doosgal mum?

Kawren he ko ndi wonaa koo: ndi wonaa diineyankeeri, ndi wonaa gollal jokkere-endam, ndi wonaa fibnde riwtude keeri majjere, ñawu, laam-ndoolaagu, ndi wonaa yaajtinaare Geno, ndi wonaa laynol laabi ñaawoore; jaabde laawol gootol, ko aldaa e fibre saloyaade baftine dee, wonde badal doo ngal ko ngal tumaranke e tayoovo, ko ngal julanke ejoom-laade, ngal ndeereeru e ndool-ndoolaagu, dii-ñingal e mbeelu mbon-wonu nguu neesu ngu, e won sahaa e daartol mum, yenanaa ko potngu yaajtinde e winndere hee fof kihondiral paggorde mum luurdude.

So mi jokkii silo am, mi tawa wonde naafigaagu ko kes-hesiwu; wonde wonaa kortees nde yiytata Meksikoo toon to dow Tewokalli mawngo, wonaa Pitsarre yeoso Kuskoo (saka noon Marko Polo yeoso Kambaluk), be caltaaki wonde soofaaji nulal dowrowal ngal; wonde be mbar, wonde be ñaay, wonde be kippu koye, be tam gaawe, ndeereeru; wonde joomjoodi en ngari ko wattan; wonde mawdo caabiido dum oo ko kii kaalkilanki nasa-rayankeewi, nde ki fawi dee potindire nuuntare, hono: Nasaarayankaagal woni neesu; kala ko wonaa dum ko daayre, ndeen noon waawnoo jibineede doon tan ko baftine kaamtorde honoyankeeje añaam-leñankeeje, janoyooje e Endonaabe, e Ooldube, e Baleebé.

Dum nde ñawndaa haa gasi, mido jaibi wonde wadduude neesuuji ceertudi yo

njotondir ina moyyi; wonde resondirde dunaaji ceertudi ko bural; wonde neesu, no ceefndam mum keeridam foti fof, so uddiima e hoore mum, doomtat; wonde gostondiral ngaloo ko guurnoval, wonde fartanje mawdo Orop dañi ko wonde dum laabi-celi, wonde, wonnoode dum nokku mii-jooji dii fof, heffborde miij-tiyankeagal ngal fof, jaabborde cohndam dam fof, wadii dum saaktirde yakawere burnde yubbude.

Wadde noon, mi werloo laabndal ngaloo: Mate njiimaadi wadii jotondiral tigirigi? Walla, so en njidii, mate hakkunde laabi badgol jotondiral goodfi dii kala, ko njiimaadi burnoo feewde?

Mi jaaboo Alaa

Kadi mi wiya wonde hakkunde njiimaadi e neesu, yolnde doon ndee ko haadtorde; wonde, so nule konuweeje dee kala ndentinaama, cagal dee tuugne konuweeje binndaade kala, cagal dee jamiroje jaagorije nuldaade kala, hay siinde nedfankeere wootere hebetaaka heen.

Pot-den tawo ko widtude hol no njiimaadi gollortoo e neesditde honoweejo oo, e bocidinde mo no maanaa gadano helmere ndee nih, e nuskinde mo, e finndinde e makko yubte ubbinode, e gite-yitilaagu, e neegre, e añaam-leñaagu, e yowitzoyankaagal neddaagu; hollirde wonde, kala nde leggal daande taya to Wiyet-Naam, nde yitere solaa toon tawa gaay e Farayse ina jabee, kala nde cukalel dewel yanaa toon, tawa gaay e Farayse ina jabee, kala nde Madagaskaarnajo yarga tawa gaay e Farayse ina jabee, won panndal neesuwal woni e taddirde ñisre mum maaynde, won yortere faruwere woni e laataade, won ñawanne woni e aafaade, won sewnde fido woni e yerde; wonde to wattan dee kawre kodaade, dee penaale lollinaade, dii njanguuli dey'yaadi, bee dummbaabé habbaabe lorlaabe, bee ngenndiyankoobé torlaabe, to wattan oo mawmaw leñiwo coftinaado, to wattan dii piytaali-becce, maa tawe toon raafulde sodiinde e nder dadi Orop, kan e garal leelngal, kono ngal luutataa, daaygol donre ndee. [...]

Kelmeendi

Bowlol	discours
Njiimaadi	colonisation
Neesu	civilisation
Faataade	perdre
Hattan	capacité
Yoyindaade	wadde yoye ruser
Fekkorde	être dans un état critique, dans une crise
Teeminanne	siècle
Sehde	tailler, former
Ñawndude	résoudre
Liggam-miskinaangu	prolétariat
Compétition	kihondiral
Mawnasre (mawnasde)	le plus grand
Sadeende	difficulté, problème
Ngaandee	conscience
Hujja	argument
Hujjikinaade	argumenter
Wasdude	être odieux
Hillude	défendre (konngol)
Diinaagu	spiritualité
Dummbeede	être emprisonné
Dummbirgo	prison
Dummbaado	prisonnier
Gey'elle	chaines
Honde	coloniser
Honoweejo	colonialiste
Soofaaji	soldats
Tayoovo (laabi)	coupeur de route
Doofollo	faible
Maamaare	central, principal, essentiel, colossal
Gagga	problème
Jojjude	être urgent, nécessaire
Jojjandi	hujjaaji
Kaalkilanki nasaarayankeewi	droits
Fotindirki	pédantisme chrétien
Nuuntaro	équation
Yakaware	malhonnête
Cohndam	énergie
Haadtorde	sensibilité
Yuñbeeri	être infini
Yuñbe	stimulus
Faru	instincts
Faruwal	univers
Yortere	régression
Sewnde	source
Sewlo	nature
Hodo /jamfa	trahision
Raalfulde	poison
Sodaade	s'insérer, être enfoui dans, s'intégrer
Donre	continent
Yuñbude	feewde, s'organiser

*Bowlol dow njiimaadi. (Emee Seseer, 1950)
Discours sur le colonialisme
Firo: Muhammadu Faalil Sih (2020)*

Beto jolde nder lillungal

Njaaweendi lewndu

No seto-naange fotata ? Yolnde hak-kunde men e koode no foti ? Hol no kuule ndoogu njuñbiniraa ? Mbela ndoogu won do haadi ? Dum yanti e naamne godde de en ceeraani e naam-naade gila ko booyi.

Jooni kam en kawri e karallaagal walli men jaabaade yoga e deen naamne.

Jolde e nder seto-naange ko moola-naade ! Betirde de kilomeeteer tan aañ-notaako sabu limoore ndee ronkat hay janneede. Ko duum wadi anndube labaade njaaweendi lewndu (300 000 km/ly) ngam betirde deen jolde.

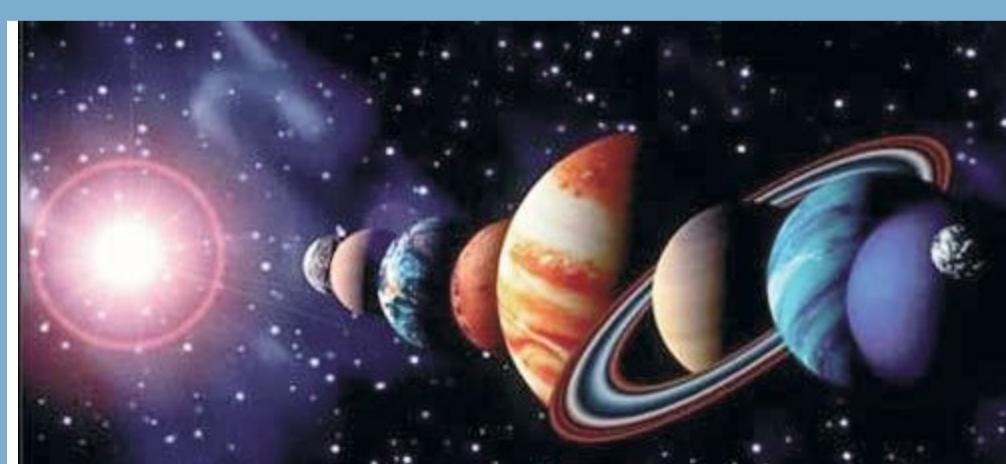
E nder seto-naange, eden mbaawi betirde jolde dee, hojom-lewndu walla boom waktu-lewndu, duum firti yolnde nde lewndu taccaata e nder hojom walla waktu. Duum tan boom maa

wonoy miliyonjaaji 18 kilomeeteer wonande hojom e miliyar gooto kilomeeteer wonande waktu.

So en njidii yawtude seto-naange noon, alaa-e-sago mbaylen betirgal, sabu toon buri yaajde, toon kuutorden ko hitaande-lewndu, duum firti

yolnde nde lewndu dogata e nder hitaande, woni hedde 9 500 miliyar kilomeeteer.

Nde tawno njaaweendi lewndu ko dot-taandi, kala ko buri wodduude coynam, burata booyde, duum firti ko, so tawii en coyniima hoodere to duubi 10 lewndu

(10 années-lumières), ko mbaadi mayre duubi 10 cagal njiyraten nde. Ko duum wadi coynam e nder mbewu ko ruttaade e ko bennunoo.

Jolde e nder seto-naange

Dajre men Ngaawe (Leydi) woni ko e wanngaade (taaraade) Naange to hojomaaji 8 lewndu, Mbaañ ko to 12 hojom-lewndu, Roju ko to 43 hojom-lewndu, Gallire ko to 79 hojom-lewndu, Fommo ko to jamde 4 lewndu... yonii limoore danje hay so de gasaani, dee jolde fof e moolaneede, so waddaama e danje men, dingiral danje dee ko lowel tokosel he njaajeendi seto-naange.

Dajel Pluton jeyaa ko e kaaye kaytooje he weeyo no lefol nii, ngol wiyya Kiyuuper. Ngool lefol kaaye ko keewn-gol danjon, hono Homeya e Makemak, jiydaani e kaaye pudooje laaceeje de mbiyaten koode-laaci dee, buri lollude

Labbitingol tagegol Aadama (2)

E tonngode 188 en ngarii-no he daartol hee haa doo :

"Ko buri heewde e tagoore w提醒 he dow leydi ndii ko dum jogii. Refti heen ko o wadani mo juude didi, koyde didi, ko jiidaa e deen gede godde ceniide e balndu neddo. Ko nih gede neddo timmiri e tagoodi mum, moy'ere wooldanii geno tagdo tagooje kala."

Jooni, njokken ...

Hono biyeteedo Abuu Muusa El Asraa'i, o wiyi "nde geno tagi Aadama ndee, o wadani dum njogoram, geno wiyi dum : dumdo ko holaare am, hoto wad dum ko wonaa e jojannde mum."

Hono Ibnu Abbaas wiyi "geno tagi gede tati ko e juude mum : gedal gadanal ngal ko Aadama (JKM), didi ko lekki ina wiye duubi, tati ko alluwal binndangal tawraata." Juude dee, dum firti ko konngol ngol geno wiynoo e nder Buraana teddudo oo : "so o yidii wadde huunde o wiylata dum tan yo laato, dum laatoo". simoore yaasin, kaawise : 82. Hono kanko winndiyanke oo, o wiyi "nde Aadama (JKM) laatii no bakkere loonde nih, laatiima Iblis kudaado oo, wadii sahaa gooto, Iblis wirtii Aadama inawoni mahaateeri ndi yooraani, o fiyi he dow reedu mum. Ko dum woni wuddere wuddu ndee. Etee Iblis wadiri noon ko haa annada reedu nduu ko saawdu walla ko muul bolo. Nde o anndunoo ko dum saawdu o naati toon, nde o naati ndee alaa doo yettaaki e terde balndu nduu, nder he boowal, haa heddi bernde ndee, dum noon, alaa ko waawi yettaade dum so wonaa geno ceniido toowdo oo. Iblis hadiraa yettaade bernde, doon ko galle joomiraado. Ko dum tagi yimbe ina mbiya : saydaane ina doga e balndu no Yiyyam dadi balndu dogirta nih. Hono kanko winndianke oo, o wiyi "nde geno yidi wuttude e Aadama fidtaandu, rewni dum ko e hoore, ko dum tagi dum innireede hoore, nde fidtaandu naatnetee ndee, ndu huliino ndu naamndii geno hol no ndu naatirta e nder o nokku niibbo? Joomiraado wiyi : "galho tan naataa, ma a bennu!" Ndu galnii ndu naati, geno toowdo oo

wiyi : "haadi a galniima a naatii, so ada yalta kadi ko noon wayata."

Nde fittaandu naati nder ngaandi Aadama, ndu duumiima doon duubi teemedere nde ndu fuddii yettaade gite dee, gite de peerti, o yiitii balndu makko ina wayi no bakkere loonde. Caggal duum, ndu tellii e kine makko, henndu naati he kine dee, o foofi dum heen seeda o isli, ndu jippii e hunuko koo, he demngal, fof wadti dillude, o wadti haalde ; o fuddorii e haala ko yettude geno toowdo oo, geno wiyi mo "geno ina yurmo maa, dumdoon noon ko aan e ngeñgu maa kala, kala e moodon isludo, yo wiyi : "jettoode ngoodanii geno." Nando oo yo wiyi "yo geno yurmo ma". Kala demngal, ngal neddo haali duum ina selli. E nanallaaji, nde o yetti geno ndee, geno wiyi : "ko dum tagirmaa-mi." Caggal duum, fittaandu nduu tellii e nder bernde ndee, yaabani reedu, dum wattindii ko Aadama inayiya no fidtaanndu nduu yahrata e nder balndu makko, ummoo doo, faya doo, ndu naati e yiye, ndu telloyii to koyde haa balndu nduu kala hawri. Ko dum tagi Geno toowdo oo wiylde : "neddo tagaa ko e yaaccaare, maa mi hoollu on kaawisaaji am hoto njaacco-dee" simoore annabaabe, kaawise 37. Nde yahi haa geno hawridini fittaandu e balndu Aadama e dow kattande mum.

Hono biyateedo Haafis Ismaayil Sadii wiyi : mi jaangii e nder deftere innjiila nde gede keewde kaawniide ko wayi no, lime sahaaji jamma e ñalawma dum woni 24 waktu kuutorteedi haa joni dii. Ekadi, bii Aadama, ina foofa e nder wak-tuuji noogaas e nay kala, capande tati ujunere foofaandu, firti ko kala waktu neddo ina foofa heen ujunere e tee-medde didi e capande joy foofannde (1 250), ko dum kaawise sanne.

Hono winndiyanke Asiis wiyi : fidtaandu Aadama naati e balndu ko ñalnde aljumaa, ndu hawridini balndu nduu ko e nder balde jeedidi, dum woni yontere. Ko caggal duum geno foorni mo wutte besnnoje ummiido to aljannaaji, dum wayi ko no bagi toof nih, o hokki mo tenngaade ina sinkiraa cudaari kajje, kala ko njiy-daa heen ina jalba ellee naange, e feggere teddungal laamdo, o hokki mo nokku mo nganndu-daa kala mbelemmaaji ina doon, o ferji e tiinde makko annoore no caafal naange, ina jalbani hoore mum, hono no annoore Mohammed (JKM). Caggal duum, geno

yamiri Maleyka yo roondo mo e walabo mum, wanngina mo denndaangal asamaanuuji dii jeedidi. Maleyka oo towi mo e dow walabo mum, yetti mo asamaanuuji jeedidi kaalateedi dii, e nder ngoldoon banngogol, ngo duumiima duubi teemedere. Alaa fof ko Aadama (JKM) yiyaani e ngoldoo banngagol to batte kaawisaaji. Refti heen ko Geno yamiri yo o darnane danjel imaam (min-mbara) kajje, ko ndeen Geno anndini Aadama inde kala. E konngol Geno toowdo oo : "o anndi Aadama inde kala" simoore nagge, kaawise : 31 Ko caggal dumdoon Aadama ñabbinaa dow danjel mum ina jogii sawru mum annoore, e no winndiyanke o wiyiri : ñalnde heen ina hawri e ñalawma Aljumaa saanga beetawe, Geno renndi-ni wonande mo denndaangal maleykaaji, o darni di e yeeso Aadama. Aadama wiyi : yo jam e kisal e yurmeende e moy'ere mum ngn e mon Maleykaaji joomi am. Maleykaaji dii calmitii, di mbiyi mo : yo jam e kisal ngn e maa, aan mo geno sifii e yurmeende mum e moy'ere mum. Ko doon Geno wiyi "eehey ma Aadama, nduudoo salminaandu koaanjeyi, aane besngu maa haa ñalnde darnga". Nde Aadama fayi e yeewtude, o yetti Geno o wiyi "jettoode ngoodanii Geno." Ko gila ndeen kambe annabaabe bee kala, heen mo ina yeewta ko faati he dewe Geno ko maa fuddoroo doon. So dum bennii Aadama (JKM), darii e dow dankel mum yeewti ko yeewtatnoo, refti heen ko Geno toowdo oo, wejani maleykaaji dii inde kala, o wiyi di "kaalanee kam deedoo inde kala so tawii ina laati odon ko on goongiranteebe". Di mbiyi mo : "senaare woodanii ma, minen kay ganndal alaanaa min so wonaa ko nganndindaa min." Ko doon geno hebbitiwi wiyi : "eehey maa Aadama anndin be inde mabbe kala". Nde Aadama anndini be inde mabbe kala, geno wiyi "mbele mi wiyaano on ko miin buri anndude ko suudii e leydi asamaan e ko miin buri anndude kadi ko peññinton e ko cuudaton" simoore nagge, kaawise : 33. Hono winndiyanke Wahab bun man-mbahii wiyi : "ko Aadama adii huuntude kisal e nder winndere". Ender nanalla, fiyakuuji hay gooto waawaaw tiddinde kisal tawa o wonaa goongdindo leepte e njobtoor. Refti heen ko Maleykaaji di mbiyi : eehey maa deweteedo amen ! Mbele ada tagi tagoore burnde tiddude e amen ? Ko doon Geno

wiyi di "duum ne, oon ko miin tigi tagiri dum junngo am. Nde tagat-mi dum ndee, mbiy-mi tan ko "laato ! O laati". Refti heen ko geno yamiri maleykaaji yo cujan Aadama, etee maleyka gadiido sujjude ko jibril (JKM). Refti heen ko Miikaayil, e Asraafil, caggal duum maleykaaji badtindiidi goddi (yo juuldeele geno e kisal mum ngn e majji) kañji kala di cujanii Aadama haa heddi Iblis. Fawii heen ko Geno toowdo oo, wiyi Iblis "hol ko had maa sujjande Aadama ?". No geno wiyri e nder Buraana mum teddudo : "ko had maa sujjande ko tagir-mi junngo am ? simmoore saad, kaawise : 75. Iblis wiyi : "ko miin buri moy'ude e makko ngam tag-daa mi ko e jeynge, tag-daa mo ko e bakkere, etee ko mi maccudo maa e aduna daawal juutngal ko adii nde ada taga mo." Caggal duum, Geno wiyi mo : "haadi a anndii gaandal am e maada to bannge goofi, ndeke rewde geno alaa ko nafat maa. Ummo doon, yaltu yurmeende am ! So dum bennii maa mi hebbin jeyngol jahnama aan e kala dewdo e maa nder aduna." E nder duum, Iblis wiyi joomi am "yeewam haa ñalnde ummital". Geno wiyi "aan kay ko e yeewateebe njeye-daa". Ko ndeen jiggli Iblis waylii wonti saydaani goddtinaado yurmeende. Ina laatii innde makko wiyateno ko Israayil, ina laatii ko e maleykaaji burdi mawnude o jeyanoo. Iblis alaa ko burnoo dum waawde rewde Geno, kono goofol makko ngol addanii mo cadeele mawde to bannge Geno. Addani mo wiyeede Iblis ko damtindaare, ngam "ablasa" firti e arab ko damtindaare. Naamndal, hol ko tagi Geno halkii denndaangal añbe annabaabe haa heddi Iblis, etee ko o gaño Aadama (JKM). Jaabowol : geno toowdo oo, hadi dum halkude Iblis, ko haa wonana tagaabe kawgel, ngam nelaado Geno Mohammed (JKM), wiyi : so Geno yidiino hay gooto waasa woofde, o tagataano Iblis. O tagiri Iblis ko haa wonana heefereebe leepte ñalnde darnga. Ngam, e nder fuddoode ndeedoo winndanne geno toowdo oo, wiyyiino maleykaaji di : "ma o addu e dow leydi indii tagoore duumotoonde e mum, won heen maa ngoofin mo, won heen maa ngoof mo".

Jibril Muusaa Joop

Ine jokki e tonngode 190

Beto jolde nder lillungal

e majje ko hoodere-laaci Halley, ndeen jeyaa ko he kaaye burde heewde ko njillii men.

Wertaango lefol Kiyuuper woni ko hakkunde jamde 4 e jamde 7 lewndu hakkunde mum e Naange.

To buri wodduude haa joni, ma en toon tampi-daroo (héliopause), ko doon keneeli naange kaadi, keneeli dii so eggii Naange, di caroto bañ-yoo-bañ no saayaande nii, won do di tolnotoo di leefat haa di ndartoo, ko doon woni tampi-darо.

Bagal (beeynirka) ina wiye Woyaaser 1 (Danningal 1), jeyaa ko he ko neddo feewni ko buri wodduude men hannde,

ina sikkaa wonde ngal fotii yettaade tampi-daroo, nde wonno ngal wadtii wifeede ngedon kon njeyaaka e setonaange. Yolnde hakkunde men e maggal hannde wonii waktuuji 17 lewndu.

Huurii he mum haa hawri ko ruulde Oort, ndeen ruulde ko dental ngedon kon njiyotaako jaas, kono ko toon koode-laaci bayrooje men no feewi dee ummotoo.

Mawneeki ndeen ruulde hippiinde e men hebindaaka, kono tan maa abbo e hitaande-lewndu.

Jolde he boowal seto-naange

Hoodere naangiire burnde men badaade ko Proksimawiyetee. Nde woni ko he nder datal ced. Ko nde annama-hoodere wodeere (debi-hoodere) tokosere nde jalbaani, duum wadi nde yiyo-rotaako gite bole, hay so bojel aynii kayre fof e badaade men, sabu nde woni tan ko duubi 4,5 lewndu.

So en ngoddiitima seeda, ma en kawru e hoodere burnde jalbude e ndoogu, ndeen woni Wadda, nde woni ko duubi 8,6 lewndu, hanti payen e godde jalbude dee, ko wayi no Wega woni ko duubi 25 lewndu, Aarktiris duubi 34 lewndu.

Haa joni dee so en lusoyii, ma en toon koode goowaade, jalbude, kono

kadi deen buri mawnude, ko nanndi e maamaare wodeere Beteljees, ndeen woni ko duubi 650 lewndu, Rigel woni ko 860 hitaande-lewndu e Deneb to 1550 hitaande-lewndu.

Gede godde burde wodduude ina njiyoo, teenti wonande joom en juurnirde (lonngorde), ko wayi no niiwe (nébuleuses), ko nokkuuje badse gaasuuij e punndi, kedde koode pusnoode walla do de pettata de ngooda. Yeru mum ko niiwo Helis wonng to 700 hitaande-lewndu, niiwo Yooliwongto 1340 hitaande-lewndu...

Hammadi Jah, Pullo Hannde

Coronavirus
COVID-19

ARPRIM
Association pour la Renaissance du Pulaar en RIM | Fedde 'Bamtaare' Pulaar he Muritani (FBPM)

APROLAWO
Association pour la Promotion de la Langue Wolof en RIM | Mbootaay ngir yokkute läku Wolof ci Réewu lislaam bu Muritani

AMPLCS
Association Mauritanienne pour la Promotion de la Langue et de la Culture Soninke

Reentaade buri safraade !

Fagaru moo gën fàju !

الوقاية خير من العلاج

**Na watten kaane xata,
a ya n fasu a jaarande !**

غسل اليدين بانتظام

**Sahaa e sahaa fof,
soodaade juude mum**

Di raxas loxo yi

**Na Kittun wanqi bire
su ti jī do saabune**

السعال أو العطس
في الكوع أو في منديل.

**Booy sèqët mbaa tisooli nga
def ko ci sa biir conc mbaa
ñandukaay**

**Dojjude walla islude
nder folonjorru walla
ñittorgel**

**Nan texu ma
tirigiso suuñifo noxo**

استخدام المنديل مرة واحدة ورميه

**Jéfandikool ñandukaay soo
noppee def ko ci pubel**

**Huutoraade ñittorgel
kuutorteengal laawol gootol,
werlee**

**Nan munnafe
ti suuñifo be ga sedini**

إذا كنت مريضا استخدم قناعا

**Soo feebaree
solal mask bu ñuy sànni**

**So a sellaani,
suum hunuko maa**

**Watten ga na ñi
xa yi xa da maske ro du**

Ngam beyyadea humpitaade, noddee :
Be ga xibaarun mulla, xirindi :
Ngir gën am xibaar wootelet ci :

1155

لمزيد من المعلومات

T°189 – mee 2019

Fedde Winndereere Cellal (OMS)

Nde Fedde Winndereere Cellal (*Organisation mondiale de la santé – OMS*) sosaa he hitaande 1948 ndee, donngal mayre wonnoo ko « addude besnguuji winndere dii kala he tolno cellal burdo toowde ». Ko koronaa wiris yillii winndere ndee koo, darnde mayre laabtaani no feewi. Donald Trump takki « *waasde tintinde yimbe law ñanngede Covid-19* », kam e « *reftaade leydi Siin* », dartinii piye mum he mayre. OMS taccii joldé keewde he nguurdam : gidinoodo ardaade nde oo, hono kanadaanaajo biyeteedo Brock Chisholm (1948-1953) yelliti nde he tolno winndere ndee. Won wiyye ko oon rokki cellal firo ngoodoo « *ngonka timmuka weytare balndu e hakkille e renndo* », haadaani tan he « *baasgol ñawu walla si'i woode* ».

E hitaande 1953 beresilnaajo biyeteedo Marcolino Candau arditte OMS ko buri duubi 20. Oon daraniima tigi-tigi habaade jontinoje (malariya, pali), huunde feewnitinoonde no feewi Dental Dowlaaji Amerik (DDA) sabu yaakoraade maa dum wadan dum ngartam njilaagu nder leyde gondude e ñawu nguu, kam e faddaade key/gol toon Dental Dowlaaji Sosiyalisteeji Soviyet (DDSS).

Nde leyde maruceeje ngarti e Fedde hee e kitaale 1955-1956, joodaniido heen DDSS wiyyi wonde « *daranaade mumtugol bade ko huunde aabniinde to banne nganndiwal, huunde hatojinaande to banne renndo, soñtunde to banne faggudu* ». Oon saaha bade ko ñawu nduumiingu he nder 30 leydi. E hitaande 1959, sabu darnde leyde maruceeje, OMS lelni tuugnorgal mumtugol bade. E hitaande 1980 OMS wiyyi « *bade mumtaama he winndere ndee* ».

E kitaale 1960 e 1970 dowlaaji Afrik naati fedde ndee caggal nde kebi ndimaagu mum en, beyydi semmbe senngo maruceewo ngoo, sibu di ngaddori heen ko mijooji galliidi sosoyaalisma. Di dabb « *joton-dire winndereeje kese* ». E hitaande 1971 OMS jaibi abbaade e hujja « *safaaruuji cellal garwaniji* ». Mijannde tuuginnde e humpito Pelle de ngonaa laamu garatnoode wallitde Afrik e Asi e Amerik latinejo, yanti e humpito « *safrooji mamdiibe* » (médecins aux pieds nus) sinuwaa en. Miijo ngoo ko heblude “gollantooße cellal renndo, helifinde renndooyi dii e koye mum en, huubtodinde paddagol ñawu e naatnude besngu nder golle hee”.

Ardii ndee yiyannde ko Danemarkenaajo biyeteedo Halfdan T. Mahler, gardinoodo OMS tuggi 1973 haa 1988. Daawal damaawu mawdo e coftal he nder fedde hee. E dow dañbaande teentunde DDSS, Halfdan jaibi noddude jodnde mawnde e lewru settaambar 1978 to Alma-Ata, yaltinnde ko anndiraa « *bayyinaango Alma-Ata faatungo he safaaruuji cellal garwaniji* » kam e faandaare « *Cellal wonande yimbe fof e hitaande 2000* ».

Mahler wiyyi ina siftora batu Alma-Ata ko batu « *nanondiral* » teen-tugal. O wiyyi, nde bayyinaango Alma-Ata taraa ndee, « *gite heewbe ciimtinii gondi* ». Mahler daraniima lelnugol « *doggol safara burdo teentude* » caaktangol he hitaande 1977, doggol 200 safara beeñdo coggu, ceedtanaado moyüugol.

Tuggi 1980, Banke moñjaal ine wirni OMS, tee Banke moñjaal buri rokkude hoore ko golle heeriib, wonaa laamuji. Yanti heen dañal fedde ndee ine ustoo, yero e hitaande 1985 nde Amerik dartini piye mum. Yanti heen, he kitaale 1990-2000 sosiyateejji faramasi mawdi mbadfi battinde he OMS (politikaaji mum mbadfi yoostoreede aldinde yeeyoobe safara, mbadfi lorde paandaale godde dee).

Lebbi tati jooni winndere ndee fof ko dartiinde tem sabu Covid-19, tee huunde ndee ine yurminii sibu leydi fofwoy'taa tan ko hoore mum, darnde OMS feeñaani no feewi.

Tonngol BAB

ALLO LILKOU

À PARTIR DU 25 JANVIER 2019

Pour plus d'informations, contactez le service clientèle au 122.

**RECHARGE
50 N-um**

Clients Zaki et Mauritani

La meilleure promo... Encore plus proche !

ACTIVER PAR CARTE DE RECHARGE EN TAPANT

***222*code_de_recharge*1#**

Activer à travers le crédit existant : *590*60#

1 Heure valable 3 jours à l'activation du service.

شنيتيل
Chinguitel
Membre du Groupe expresso